

ПРОБЛЕМИ ПРАВООХОРОННОЇ ТА ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 343.57

DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2022-4.19>

Т. С. Антоненко, аспірантка кафедри правоохоронної діяльності Університету митної справи та фінансів

СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІД ВПЛИВУ ОРГАНІЗОВАНИХ ФОРМ ЗЛОЧИННОСТІ

У статті розглядається питання соціальної обумовленості кримінально-правової охорони господарської діяльності від впливу організованих форм злочинності в сучасних умовах. На підставі аналізу наукових праць вітчизняних вчених з дослідження питань кримінального правового захисту економіки та господарської діяльності зокрема, наголошується, що переважна більшість цих робіт виконувалася без врахування функціонування вітчизняної економіки в умовах воєнного стану, реформування кримінального законодавства (розробка нового проекту Кримінального кодексу України), нагальної потреби оновлення нормативно-правового забезпечення протидії організованій злочинності та приурочення його у відповідність до міжнародних стандартів з врахуванням розширення системи державних органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю, необхідності створення дієвих передумов забезпечення економічної безпеки країни, а також реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю.

Проаналізовано основні фактори соціальної обумовленості впливу організованих груп та злочинних організацій на господарську діяльність. Наголошується, що передбачені чинним кримінальним законодавством заборони, які повинні створювати можливості вільного здійснення господарської діяльності, сьогодні не є дієвими, враховуючи практику реалізації правоохоронними органами статей Розділу VII Особливої частини КК України. Обґрунтовується потреба у перегляді підходу законодавця щодо посилення кримінальної відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, відповідальність за які передбачена Розділом VII Особливої частини КК України. Також, враховуючи тенденції із завершення розробки проекту нового Кримінального кодексу України, наголошується на доцільності критично підійти до запропонованих нововведень у Розділі 6.4 «Кримінальні правопорушення проти порядку господарювання» (Книга шоста. Кримінальні правопорушення проти економіки) в частині визначення кола цих кримінальних правопорушень, меж та видів покарань, та їх розподіл на злочини та проступки, з врахуванням можливості їх вчинення у складних формах співучасті.

Ключові слова: соціальна обумовленість, злочини у сфері господарської діяльності, організовані форми злочинності.

T. S. Antonenko. Social conditioning of criminal law protection of economic activity from the influence of organized forms of crime

The article examines the issue of social conditionality of criminal-legal protection of economic activity from the influence of organized forms of crime in modern conditions. The works of Ukrainian scientists on issues of criminal legal protection of the economy and economic activity are analyzed. It is emphasized that the vast majority of scientists' work was carried out without taking into account the economy in wartime conditions, without taking into account the reform of criminal legislation (draft of the Criminal Code of Ukraine), without taking into account the need to update the regulatory framework for combating organized crime, without taking into account the need to bring laws into line with international laws. It is necessary to take into account the expansion of the system of state bodies that fight against organized crime. It is necessary to create conditions that will ensure the economic security of Ukraine. It is necessary to implement the Strategy for Combating Organized Crime.

The main factors of social conditioning of the influence of organized groups and criminal organizations on economic activity are analyzed. It is emphasized that the prohibitions provided by the criminal law are not valid, do not create opportunities for free economic activity, which can be seen from the practice of implementation by law enforcement agencies of Section VII of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine. The need to review the legislator's approach to strengthening criminal liability for certain criminal offenses in the field of economic activity, the liability for which is provided for by Section VII of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine, is substantiated. It is emphasized the expediency of critically approaching the innovations in Section 6.4 "Criminal offenses against economic order" (Book Six. Criminal offenses against the economy) in terms of defining the scope of these criminal offenses, limits and types of punishments, and their division into crimes and misdemeanors, taking into account the possibility their commission in complex forms of complexity.

Key words: social conditioning, crimes in the field of economic activity, organized forms of crime.

© Т. С. Антоненко, 2022

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 3 Господарського кодексу України – господарська діяльність це діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [1].

Конституція України (ст.ст. 13, 42) гарантує кожному право на господарську діяльність, яка не заборонена законом, а держава забезпечує захист конкуренції в підприємницькій діяльності та захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю й безпечністю продукції та всіх видів робіт і послуг [2]. Злочини у сфері господарської діяльності становлять велику суспільну небезпеку для економіки будь-якої держави, оскільки вони характеризуються складністю, підступністю, латентністю, поширеністю, різноманітними формами вияву та знижують рівень економічної безпеки країни. На рівні національного законодавства з метою створення надійних перепон посяганням на відносини господарювання в державі у кримінальному законодавстві, в межах Особливої частини, перебачено окремий Розділ VII «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності» [3]. Отже, забезпечення здійснення господарської діяльності здійснюється в тому числі шляхом запровадження його кримінально-правової охорони. Зміни в Україні на початку 90-х років минулого сторіччя, які характеризувались значними перетвореннями як в політичній, економічній, так і в соціальній сферах суттєво вплинули на активний розвиток господарської діяльності, що в свою чергу збільшило і кількість злочинів, вчинених в цій сфері, а також і посилення в ній впливу організованої злочинності. Щодо останнього, то відзначимо, що в Україні кримінально-правове забезпечення протидії організованій злочинності, в тому числі і в сфері економіки, є одним з пріоритетних завдань держави та правоохоронних органів зокрема. Однак у даному напрямі ще не в повній мірі на рівні національного законодавства вирішені питання узгодженості з міжнародними стандартами, практиками протидії організованій злочинності.

При цьому, рівень організованої злочинності за останні роки зростає, в тому числі і в економічній сфері, що ускладняється введенням режиму воєнного стану та наданням відсічі збройній агресії Російської Федерації. Зокрема, аналіз офіційної звітності Офісу Генерального прокурора про результати боротьби з організованими групами та злочинними організаціями в Україні за 2019–2021 рр. та 11 м. 2022 р. дає можливість стверджувати про наявність ураження економічної сфери країни організованою злочинністю, а також окремих її сфер та галузей. Так, якщо з 2019 по 2021 рр. кількість виявлених організованих груп (далі – ОГ) та злочинних організацій (далі – ЗО) збільшилась з 293 до 499 (+ 41,3 %), де кількість ЗО також збільшилась з 16 до 45 (+ 64,4%), то за 11 м. 2022 р. їх було виявлено – 374, а кількість ЗО – зменшилась до 35, що в більшості обумовлено режимом воєнного стану та відбиттям агресії Російської Федерації [4]. Також слід відмітити, що кількість виявлених ОГ та ЗО в окремих сферах економічної діяльності залишається значною. Так, в бюджетній сфері за дослідний період їх кількість коливається з 21 (2019 р.) до 32 (11 м. 2022), в банківській сфері – з 2 до 1 відповідно, у фінансово-кредитній системі – з 1 до 6 відповідно [4].

Організована злочинність має вплив на господарську діяльність та є поширеним явищем в нашому суспільстві, яке наряду з корупцією пустило своє коріння в усі сфери функціонування держави, завдавши та продовжуючи завдавати величезної шкоди її розвитку. Подолання цього явища перетворюється на надскладну проблему, яка становить загрозу розвитку держави, негативно впливає на формування і діяльність органів державної влади, підриваючи довіру громадян до них, ускладнює відносини з іноземними державами, розхитує економічну безпеку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема організованої злочинності в сфері господарської діяльності є комплексною та багатоаспектною. Питання кримінально-правової охорони господарської діяльності, а також протидії організованій злочинності в сфері економіки вирішувались у працях таких вітчизняних вчених–криміналістів як: П. Андрушка, К. Антонова, М. Бажанова, А. Беніцького, П. Берзіна, В. Білецького, В. Борисова, Л. Брич, О. Бусол, О. Васильцева, А. Волобуєва, П. Вороб'я, А. Вознюка, О. Готіна, Н. Гуторової, А. Гутника, О. Джузи, В. Дрьоміна, О. Дудорова, А. Закалюка, О. Кальмана, М. Коржанського, М. Корнієнка, О. Костенка, О. Крижановського, О. Литвака, О. Литвинова, П. Михайленка, В. Навроцького, В. Поповича, Є. Скулиша, В. Сташиса, Є. Стрельцова, В. Тація, В. Тулякова, М. Хавронюка, В. Шакуна, О. Шостко та ін.

Останнім часом науковцями на рівні дисертаційних досліджень зі спеціальності 12.00.08 (кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право) вивчалось питання щодо організованої та господарської злочинності. Зокрема, проведені дослідження: В. Мойсеєнком (2021) щодо запобігання кримінальним правопорушенням у сфері господарської діяльності [5]; Г. Паламарчук (2021) щодо криминологічних засад запобігання правопорушенням, пов'язаним із переміщенням товарів/предметів через митний кордон, на сучасному етапі в Україні [6]; Г. Жаровською (2019) щодо теорії та практики протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні [7]; В. Буркаль (2019) щодо протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки [8].

В той же час, незважаючи на наявність вищезазначених праць вітчизняних вчених та наукову активність з дослідження питань кримінального правового захисту економіки та господарської діяльності зокрема, можна констатувати, що переважна більшість цих робіт виконувалася без врахування функціонування

економіки в умовах воєнного стану, реформування кримінального законодавства (розробка нового проекту Кримінального кодексу України), нагальної потреби оновлення нормативно-правового забезпечення протидії організованій злочинності та приведення його у відповідність до міжнародних актів з врахуванням розширення системи державних органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю (Бюро економічної безпеки України – з 2021 року), необхідності створення дієвих передумов забезпечення економічної безпеки країни, а також реалізації нової Стратегії боротьби з організованою злочинністю [9; 10]. Також в цих роботах вченими фрагментарно приділялась увага щодо дослідження питання кримінально-правової охорони впливу організованих форм злочинності на господарську діяльність. В цілому така ситуація й обумовлює актуальність даної теми й вказує на необхідність подальших наукових розвідок у даному напрямку.

Метою цієї статті є здійснення характеристики соціальної обумовленості кримінально-правової охорони господарської діяльності від впливу організованих форм злочинності з урахуванням сучасних чинників, які впливають на визнання вказаної діяльності такою, що вкрай негативно впливає на стан економічної безпеки держави та суспільства в цілому.

Виклад основного матеріалу. Вже тривалий час залишається ситуація, коли характерною рисою організованої економічної злочинності є те, що вона вражає важливі сфери й галузі економіки України. Внаслідок цього найбільш криміналізованими стали сфери відносин у кредитно-фінансовій, банківській системах, агропромисловому комплексі, зовнішньоекономічній діяльності, енергозабезпеченні та приватизації [11, с. 7].

В той же час наявні наукові розробки в сфері дослідження організованої економічної злочинності показують про можливість визначення, як мінімум, п'яти груп злочинів, вчинюваних організованими злочинними угрупованнями у відповідних сферах, зокрема: а) відносин власності; б) у сфері фінансової діяльності; в) у сфері господарської діяльності; г) службової діяльності, вчинювані організованими групами корумпованих службових осіб; ґ) у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем, комп'ютерних мереж, вчинюваних організованими злочинними угрупованнями [12, с. 128].

Стратегію боротьби з організованою злочинністю (далі – Стратегія) [9] визначено, що організована злочинність становить пряму загрозу для національної безпеки. Підвищення рівня тяжких та особливо тяжких злочинів, які вчинено у складі організованих груп та злочинних організацій, установа корумпованих відносин між посадовими особами органів державної влади, органів місцевої самоврядування, використання неконкурентних методів у фінансово-господарській діяльності підприємств негативно впливає на економічне зростання та пов'язаний з ним суспільний розвиток України. Дестабілізація внутрішньої соціально-політичної ситуації призводить до порушення функціонування органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підриву авторитету державних органів та її правоохоронних органів серед населення. Відсутність системного підходу до ведення боротьби з організованою злочинністю, неналежний рівень взаємодії правоохоронних органів у відповідній сфері, розбалансоване нормативно-правове забезпечення з питань боротьби з організованою злочинністю, недосконалість процесу моніторингу криміногенної ситуації, відсутність консолідованої об'єктивної методології оцінки загроз організованої злочинності, використання застарілих форм і методів боротьби з таким явищем призводить до загострення проблем, пов'язаних з організованою злочинністю, та низького рівня ефективності боротьби з нею. При цьому, одним із керівних принципів для підвищення ефективності боротьби з організованою злочинністю Стратегією визначено саме удосконалення нормативно-правового забезпечення, визначення оптимальної системи державних органів, що здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, забезпечення координації та взаємодії між ними та іншими державними органами щодо своєчасного виявлення, запобігання та припинення діяльності організованих злочинних угруповань, осіб, причетних до такої діяльності і притягнення їх до відповідальності. Також одним з напрямів реалізації Стратегії є розроблення та вжиття на центральному та регіональному рівні заходів щодо системної протидії організованій злочинності та «тінізації» економіки на основі формування переваг легальної господарської діяльності, консолідації зусиль відповідних державних органів, організації проведення моніторингу щодо випадків протиправного заволодіння майном суб'єктів господарювання за участю організованих злочинних угруповань.

Отже, неможливо говорити про довіру суспільства до держави в особі органів влади при наявності в державі організованої злочинності, яка безпосередньо загрожує національній безпеці та демократичному розвитку України, підриває конституційний устрій і державний суверенітет та суттєво з негативною точки зору впливає на господарську діяльність.

Організована злочинність в Україні є диференційованим явищем. Істотні регіональні відмінності зумовлені географією, політичною структурою та історичною спадщиною. У низці держав, які знаходяться на етапі нестабільного переходу до демократії питання організованого злочинного впливу на державні справи стало глобальним, адже традиційні методи правоохоронних органів, антикорупційні кампанії, лustrації не є дієвими. Натомість в Україні потужна організована злочинність стала не стільки незаконною діяльністю з метою отримання прибутку, скільки операційним режимом для соціальної та політичної системи. Незаконна діяльність перетворилась на частину живого організму громадських і бізнесових справ, невід'ємним елементом економічних систем [13].

Разом з тим не можна не погодитись з вченим А. Вознюком, що досліджуючи організовані злочинні об'єднання не можна оминати той факт, що розслідування злочинів, учинених у цих формах співучасті, ускладнено окремими проблемними питаннями кримінально-правової кваліфікації. У Кримінальному кодексі України не визначено поняття «організована група» та злочинна організація». У ч. 3 та ч. 4 ст. 28 цього кодексу наведено лише визначення злочину, вчиненого організованою групою та злочинною організацією. Однак, поняття організованого злочинного об'єднання та вчиненого його учасниками злочину не слід ототожнювати, тому що між ними існують суттєві відмінності [14, с. 37].

З метою визначення соціальної обумовленості кримінально-правової охорони господарської діяльності від впливу організованих форм злочинності слід зазначити, що в науці не існує єдиного підходу до визначення категорії злочинів у цій сфері.

Так, відповідно до підходу професора В. Навроцького господарські злочини – це передбачені нормами Кримінального кодексу України суспільно-небезпечні посягання, які заподіюють істотну шкоду системі господарювання.

За об'єктом господарські злочини поділяють на три групи: 1) посягання на інтереси споживачів; 2) перешкоджання правомірній підприємницькій діяльності; 3) порушення порядку заняття господарською діяльністю шляхом злочинного ставлення до матеріальних ресурсів, фінансового зловживання та порушення заборон та обмежень в сфері господарства [15, с. 129-134].

Наступний підхід сформовано науковцем М. Коржанським, який визначив господарськими злочинами посягання на суспільні відносини, що утворюють систему господарювання і визначають порядок виробництва, розподілу і використання матеріальних цінностей, благ і матеріальних ресурсів [16, с. 531-543].

Перепелиця І.О. запропонував визначити господарськими злочинами посягання на систему суспільних відносин, що складаються у сфері економічної діяльності держави. А саме відносини, які виникають в процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних благ і послуг. Науковець запропонував наступну систему господарських злочинів: 1) злочини у сфері підприємницької діяльності; 2) злочини пов'язані з проявами монополізму і недобросовісної конкуренції; 3) злочини у сфері фінансової діяльності держави; 4) злочини у сфері фінансової діяльності держави; 5) злочини в сфері торгівлі і обслуговування населення [17].

Отже, неможливо ототожнювати поняття господарської системи та економічної системи. Економічна діяльність суспільства – це діяльність людини та держави в сфері економічних зв'язків й відносин між собою для створення економічних благ у різних сферах суспільного виробництва розподілу та споживання таких благ між собою. Господарська діяльність є частиною економічної діяльності та вони співвідносяться між собою як ціле та частина. Ці поняття пов'язані між собою, але ні в якому випадку не є тотожними.

Злочини в сфері господарської діяльності – це суспільні відносини, що виникають в ході здійснення господарської діяльності. А об'єктом злочину в господарській діяльності, відповідно до вимог господарського законодавства є господарські відносини, що виникають у сфері суспільного виробництва. До господарських відносин належать господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньо-господарські відносини [18, с. 220-221].

Науковцем О.О. Дудоровим запропоновано розширену систему злочинів в сфері господарської діяльності, а саме, в залежності від видового об'єкта всі злочини в сфері господарської діяльності можна класифікувати на: 1) злочини проти системи грошового обігу, фондового ринку і порядку обігу деяких документів; 2) злочини проти системи оподаткування і системи загальнообов'язкового державного соціального страхування; 3) злочини проти бюджетної системи; 4) проти порядку переміщення предметів через митний кордон України; 5) злочини проти порядку зайняття господарською діяльністю; 6) злочини проти пав кредиторів; 7) злочини проти засад добросовісної конкуренції; 8) злочини проти порядку приватизації [19]. Наведена вченим диференційована класифікація ще раз акцентує увагу щодо важливості захисту суб'єктів господарювання та їх роль в економічній діяльності держави.

Отже, в ході здійснення економічної діяльності в суспільстві відчувається недостатній захист прав та інтересів суб'єктів господарювання. За найменшого прояву слабкості від держави (чи то на рівні прийняття неякісних законів, чи то через неякісну роботу правоохоронних органів, чи то через неефективність судової влади та виконавчої дисципліни) значні фінансові ресурси залишають державу, а іноземні інвестиції обходять таку державу. Важливе значення має забезпечення стабільності в економіці. Права суб'єктів господарювання повинні бути захищеними від впливу злочинних чинників, а особливо від кримінального впливу ОГ та ЗО.

Разом з тим, сьогодні в Україні залишаються актуальними комплексні теоретико-прикладні дослідження захисту прав суб'єктів господарювання, в тому числі від впливу організованих форм злочинності [20-22]. Саме недостатня теоретична розробленість цієї проблематики в нових реаліях розбудови України негативно впливає на розвиток законодавчої бази у даній сфері та гальмує реалізацію економічних і суспільно-політичних реформ.

Попри це організована злочинність інтегрується до високоприбуткових галузей економіки. Головна мета організованої економічної злочинності – отримання надприбутків шляхом як здійснення забороненої законодавством господарської діяльності, так і порушення встановленого порядку її здійснення.

Сьогодні вже доведено, що в українському суспільстві сформувалось замкнуте коло детермінант¹, що сприяють подальшому еволюціюванню зловживань у сфері господарювання та поширення злочинів у сфері господарської діяльності в цілому. Навіть в останні роки помічається збільшення кількості злочинів, вчинених організованими групами та злочинними організаціями у сфері господарської діяльності. Так, з аналізу даних Форми №1-ОЗ за 2019-2022 роки вбачається, що питома вага облікованих злочинів, які вчинюються ОГ та ЗО за дослідний період в сфері господарської діяльності коливається від 3,4 до 4,7 %. В той же час у 2022 році цей показник знизився, з об'єктивних причин (введення режиму воєнного стану, перебування країни у стані надані відсічі військової агресії Російської Федерації), Так, наприклад, за 11 м. 2022 р. у сфері господарської діяльності було обліковано за окремим статтями КК такі злочини: ст. 199 КК – 11 (27 у 2021 р.), ст. 204 КК – 66 (97 у 2021 р.), ст. 206 – 3 (13 у 2021 р.), ст. 209 КК – 20 (32 у 2021 р.), ст. 212 КК – 2 (0 у 2021 р.), ст. 222 КК – 1 (0 у 2021 р.) [4]. В той же час сума завданих збитків від злочинів, вчинених ОГ та ЗО, останнім часом в Україні значно зросла з 1,1 млрд. грн. (2020 р.) до 2,5 млрд. грн. (11 м. 2022 р.). Хоча збитки від діяльності ОГ та ЗО в сфері господарської діяльності набагато більше, що обумовлено високим півнем латентності цих злочинів та складністю їх виявлення, документування та розслідування. Наведемо лише приклад по збитках від контрабанди у 2021 році, які за підрахунками фахівців сягнули більше 300 млрд. грн., а у 2017 році ця цифра коливалась в межах 120 млрд. грн. [13, с. 64; 24].

Така ситуація, крім іншого, пов'язана з прорахунками в стратегії та тактиці боротьби з організованою злочинністю в сучасних умовах. По-перше, недооцінюється стан цієї злочинності, недостатньо аналізуються результати роботи з нею та не уточнюються напрями протидії цим явищам, не здійснюється якісне програмно-цільове планування. По-друге, оперативні підрозділи та слідчі апарати органів, що ведуть боротьбу з організованою злочинністю, іноді використовують застарілі методи викриття й розслідування злочинів організованих угруповань. По-третє, немає оновленої правової бази боротьби з цією злочинністю, у той час як криміногенна ситуація змінюється. По-четверта, повільно застосовуються запобіжні заходи, спрямовані на припинення та усунення злочинів, скоєних організованими угрупованнями. По-п'яте, професійна підготовка співробітників правоохоронних органів неповною мірою відповідає вимогам часу.

Наведене, з врахуванням практики діяльності правоохоронних органів, підтверджує той факт, що на сучасному рівні забезпечення правоохоронна діяльність немає достатньої можливості виявляти зловживання у сфері господарської діяльності, ґрунтовно здійснювати моніторинг детермінаційного комплексу та вживати дійових заходів щодо його усунення.

Така ситуація потребує новітніх підходів з боку уповноважених суб'єктів, які визначають державну політику та напрями протидії злочинності в Україні, з урахуванням напрацювань вчених у сфері кримінального права й процесу, криміналістів, судочинства й функціонування системи кримінальної юстиції.

Також потребує перегляд підходу законодавця щодо посилення кримінальної відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, відповідальність за які передбачена Розділом VII Особливої частини КК України (далі – Розділ). Станом на 01.12.2022 року даний Розділ налічує 35 статей, з яких лише в 9 статтях передбачена в якості особливо кваліфікуючої ознаки вчинення кримінального правопорушення організованою групою, зокрема: ч. 3 ст. 199, ч. 3 ст. 201-1, ч. 3 ст. 201-2, ч. 3 ст. 206, ч. 3 ст. 209, ч. 3 ст. 224, ч. 3 ст. 229, ч. 4 ст. 232, ч. 4 ст. 232-1 КК України [3]. В той же час практика діяльності правоохоронних органів, що підтверджується і аналізом звітності Форма №1-ОЗ Генеральної прокуратури України, вказує на те, що в реалії організованими групами також вчиняються і інші кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, а саме передбаченими ст.ст. 201, 204, 212, 222 КК України, в яких відсутня дана кваліфікуюча ознака [4]. Це потребує свого обґрунтування та вирішення.

Висновки і перспективи. Підсумовуючи все вище викладене зазначимо, що сучасний стан економіки України, в умовах воєнного стану, поширення організованої злочинності, не повною мірою відповідає еталонному зразку ефективної економічної моделі, що функціонує в умовах вільної конкуренції та верховенства права. Передбачені чинним кримінальним законодавством заборони, які повинні створювати можливості вільного здійснення господарської діяльності сьогодні не є дієвими, враховуючі практику реалізації правоохоронними органами статей Розділу VII Особливої частини КК України. За таких умов законодавцю не вдалось сьогодні розробити дієву законодавчу базу для захисту економіки від злочинних посягань злочинними угрупованнями, зокрема і у сфері господарської діяльності.

Таким чином, з урахуванням прорахунків, які мають місце на даний час у сфері боротьби з організованою злочинністю в цілому та у сфері господарської діяльності зокрема, є нагальна потреба в удосконаленні кримінально-правової охорони господарської діяльності від вплив організованих форм злочинності.

¹ До таких детермінант можна віднести: недосконалість законодавства в сфері господарювання; відсутність належного контролю за діяльністю бюрократичного апарату; низький рівень заробітної плати; розрив економічних зв'язків; наявність «тіньової економіки»; зростання організованої злочинності; високі ставки оподаткування; недосконалість системи правового регулювання господарської діяльності; зниження економічної спроможності населення; розшарування населення на багатих і бідних; недостатнє бюджетне фінансування; недосконалість системи державного контролю за господарською діяльністю [23, с. 68]; розвиток економіки в умовах воєнного стану та ін.

Також враховуючи тенденції із завершення розробки проєкту нового Кримінального кодексу України, в якому його автори передбачили Розділ 6.4 «Кримінальні правопорушення проти порядку господарювання» (Книга шоста. Кримінальні правопорушення проти економіки), є перспективним критично підійти до запропонованих нововведень та визначення кола цих кримінальних правопорушень, меж та видів покарань, та їх розподіл на злочини та проступки, з врахуванням можливості їх вчинення у складних формах співучасті (у складі ОГ та ЗО) [25].

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.03.2002 р. № 436-15 (в редакції від 19.08.2022). URL: [/https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15-2003-p](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15-2003-p) (дата звернення: 01.12.2022).
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (в редакції від 01.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-1996-p>. (дата звернення: 01.11.2022).
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III (в редакції від 01.12.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14-2001-p>. (дата звернення: 01.12.2022).
4. Звітність про результати боротьби з організованими групами та злочинними організаціями (Форма №1-О3) за 11 м. 2022, 2021, 2020, 2019 рр. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-rezultati-borotbi-z-organizovanimi-grupami-ta-zlochinnimi-organizacijami-2> (дата звернення: 10.12.2022).
5. Мойсеєнко В.В. Запобігання кримінальним правопорушенням у сфері господарської діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2021. 21 с.
6. Паламарчук Г.В. Кримінологічні засади запобігання правопорушенням, пов'язаним із переміщенням товарів/предметів через митний кордон на сучасному етапі в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2021. 21 с.
7. Жаровська Г.П. Теорія та практика протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2019. 21 с.
8. Буркаль В.С. Протидія транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь, 2019. 234 с.
9. Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р. URL: <https://cutt.ly/D2t8h3y> (дата звернення: 01.12.2022).
10. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 850-р. URL: <https://cutt.ly/D2t8Ibv> (дата звернення: 01.12.2022).
11. Никифорчук Д.Й., Ніколаюк С.І., Томма Р.П. та ін. Виявлення та припинення діяльності організованих злочинних груп у сфері економіки : методичні рекомендації. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. 70 с.
12. Цуркан К.А. Сучасний стан протидії оперативними підрозділами організованій злочинності у сфері економіки. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. №4. Ч. 2. С. 126-129. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2018/4/part_2/32.pdf (дата звернення: 01.10.2022).
13. Бусол О.Ю. Організована злочинність в Україні: стан і проблеми реалізації державної політики у сфері протидії цьому явищу. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 2. С. 60-71. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/15121/1/9.pdf> (дата звернення: 01.12.2022)
14. Вознюк А.А. Кримінально-правові ознаки організованих груп і злочинних організацій. Монографія. Київ 2015. 191 с.
15. Навроцький В.О. Кримінальне право. Особлива частина: курс лекцій. К.: Знання, 2000. 771 с.
16. Коржанський М.Й. Кримінальне право і законодавство України. Частина особлива: Курс лекцій/М.Й. Коржанський; ред.:М.Й. Коржанський. К.: Атіка, 2001. 542 с.
17. Перепелиця І.О. Нове в кримінальному законодавстві за господарські злочини (коментар до чинного законодавства). *Ваги Феміди*. 2000. №4. С. 62-78.
18. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. / А.А. Васильєв, О.О. Житний, С.О. Гладкова та ін. ; за заг. ред. О.М. Литвинова. Харків : Право, 2020. 656 с.
19. Дудоров О.О., Каменський Д.В. У пошуках оптимальної назви розділу VII особливої частини Кримінального кодексу України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. №2. С. 179-189. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2015/51.pdf (дата звернення: 01.11.2022).
20. Шмалєна С.В. Пріоритетні напрями протидії організованій злочинності в Україні. *Злочинність і протидія їй в умовах сингулярності: тенденції та інновації*: зб. тез доп. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті члена Правління Кримінологічної асоціації України, професора Тетяни Андріївни Денисової (м. Харків, 16 квіт. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кримінол. асоц. України. Харків : ХНУВС, 2021. С. 168-171.
21. Каменський Д.В. До питання співвідношення понять «економічні злочини» та «економічна злочинність». *Злочинність і протидія їй в умовах сингулярності: тенденції та інновації*: зб. тез доп. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті члена Правління Кримінологічної асоціації України, професора Тетяни Андріївни Денисової (м. Харків, 16 квіт. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кримінол. асоц. України. Харків : ХНУВС, 2021. С. 70-71.

22. Деревянко Б.В., Туркот О.А. Захист прав суб'єктів господарювання: навчальний посібник / за ред. д-ра юрид. наук, проф. Б. В. Деревянка; 2-е вид., переробл. і доповн.; МВС України, Донецький юридичний інститут. Львів : Ліга-Прес, 2019. 150 с.

23. Бойко А. М. Теорія детермінації економічної злочинності в Україні в умовах переходу до ринкової економіки : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2009. 428 с.

24. Прудникова О. Влада підрахувала збитки від контрабанди (27.07.2022). URL: <https://fbc.ua/news/suspilstvo/vlada-pidrahuvala-zbitki-vid-kontrabandi/> (дата звернення: 01.12.2022).

25. Проект Кримінального кодексу України (станом на 29.09.2022). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2022/09/29/1-kontrolnyj-tekst-proektu-kk-29-09-2022.pdf> (дата звернення: 01.12.2022).